

SERMO XIV.

In Natali Domini.

Extrahitur hic sermo ex Bibl. Ædil. cod. x, de quo codice supra diximus. Hinc et propter parvam codicis auctoritatem, et propter nonnullas minus accurate scriptas sententias, rejiciatur in appendicem, et ponatur post sermonem appendicis Maurinensis CXXVIII, cum numero in Natali Domini XIII.

SYNOPSIS.

I. Duplex Christi adventus, in misericordia et in justitia. II. Ad Christum eadem via qua venit eundem est. III. Deus cum diabolo juste et sapienter egit in redemptione. IV. Gaudendum cum pastoribus et regibus. V. Pax ab Angelis nuntiata, sed non nisi hominibus bonæ voluntatis. VI. Figura et prophetia concordantes. VII. Post sanctificatum Præcursores, parit Maria Deum suum, quem cum præparatione debita suscipere debemus.

I. FRATRES charissimi, eximius Propheta David per Spiritum sanctum prævidens quæ hodierna die nobis apparuisse testatur, duos futuros adventus (1) Salvatoris prædixit. Præcessit jam primus cum misericordia, secundus jam veniet cum justitia. Sola enim misericordia et clementia sua descendit, carnem assumendo de Virgine. Qui erat invisibilis apud Patrem, visibilis et mortalis hodie apparuit inter homines, « Ut eos qui sub lege erant redimeret¹. »

¹ Galat. iv, 5.

(1) Cod. male, prætermittendo *adventus*, duos Salvatores.

Antiqui enim Patres primum expectaverunt, quem hodie videmus advenisse, adventum; nos vero secundum expectamus ad quem parati currere esse debemus. Surgite ergo omnes qui Christum expectatis, quoniam « Hora est jam » nos de somno surgere¹. » Primus fuit in utero virginis in terra, secundus erit in aëre.

II. Tu vero fidelis, qui primum adventum in mente desideras, festina, occurre illi (1), et eadem via perge qua venit. Quæ est enim via Christi, nisi humilitas? Sine enim via recta humilitatis, obviam Salvatori nullus accedere potest. Nunc (2) ergo tu, Christiane, qui Christum in te venturum de propinquo expectas, cave ne dormias, sed festina, et ad locum in quo Christus inveniri potest, accede. Quis est iste locus, nisi Ecclesia? Ibidem Christum invenies, et dum eum inveneris, fige genua ante Salvatorem, qui te de limo terræ formavit; eleva ad eum manus; aperi ipsi cor, eleva brachia; exalta vocem profundæ humilitatis, et dic: « Veni, Domine, et jam noli tardare, quia amore » tuo langueo². » Sed dum hæc omnia ais, dum genua flectis, te fragilem et de terra factum recognoscis, et in terra te redire non dubites. Memento ergo, homo, dum ante altare vel crucem genua flectis, quod terra et cinis es, et in cinerem reverteris³. In hoc etiam quod elevas manus tuas vel brachia, quid aliud quam ad cœlestia volaturum cognoscis? Sed etiam hoc non tibi solum sufficit, sed eleva manus ad pauperes, eis subveniendo, si indigent, consilio vel auxilio; si errant, revocando et monendo publice vel occulte, ut puta si publice peccant vel errant, publice « Argue, obsecra, increpa⁴; » si autem occulte, occulte obsecra et increpa. Sed si in die natalis Domini, Christiane, in Ecclesia inique fueris, et Christum natum videre credideris, et cogitas quomodo in mercantiis proximum decipias aut

¹ Rom. xiii, 11. — ² Cant. ii, 5. — ³ Gen. iii, 19. — ⁴ 2 Tim. iv, 2.

(1) Cod. *sibi*; sic semper hic cod. ponit *sibi pro illi*, ut videre est inferius, — (2) Cod. absque sensu *cum*.

occidas, vel in aliquo eum offendas; scias quod si hoc feceris, oratio tua vana est. Si etiam jejunaveris et multitudinem ferculorum tibi paraveris, scias falsum esse tuum jejunium. Quid ergo, fratres, faciendum est? Ecce, Christiani, audistis, quod Christi « Benignitas nobis apparuit. » Et quibus nobis? Numquid luxuriantibus? numquid impœnitentibus? numquid superbis et elatis? numquid crudelibus, qui negligunt pauperi eleemosynas facere? Non, fratres mei, sed tantum iis qui humilitatem, misericordiam, et veritatem osculantur; talibus enim « Apparuit benignitas » et humanitas Salvatoris nostri Dei¹. »

III. Non tamen « Ex operibus, fratres, justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam magnam misericordiam » salvos nos fecit². » Genus enim humanum astutia diabolicæ fraudis subdiderat (1) suæ ditioni per peccatum primi parentis; Dominus enim justus iudex, qui nec aliquid suo adversario injustum vult irrogare, sed omnia sive per misericordiam, sive per justitiam facere voluit, sic nos per gratiam redimere, ut nec etiam injuriam diabolo videretur inferre (2). Cum vero diabolus astute egisset contra homines per fallaciam, voluit ipse contra diabolum per prudentiam et sapientiam agere. Tali enim consilio Dominus de nostra egit (3) reparatione: necessarium erat, ut contra diabolum pugnaturus, talis mitteretur qui nec succumberet, et rationabiliter ageret, et cum sapientia omnia ageret et tractaret. Adam, fratres, purus homo fuit; ideo ex humana fragilitate diabolicis tentationibus succubuit, et propterea homo purus ad nostram redemptionem mittendus non fuit, quia vel per se, vel cum tentaretur, peccare potuisset. Angelus tamen mittendus non erat in hanc militiam (4), quia peccare poterat, sicut fecerat in superbia. Necessario ergo fuit, ut mitteretur (5) Deus, qui peccare

¹ Tit. III, 4. — ² Ibid. 5.

(1) Cod. *subderat*, et deinde *dejectioni*. — (2) Vide Sermonem inter ineditos xxx, de Pascha x, num. 2. — (3) Deest vox *egit* in cod. — (4) Cod. *in hac militia*. — (5) Id. *mitteret*.

non posset. Nulla enim res rationalis est, quæ peccare non possit, nisi solus Deus. Quare etiam non fuit missus Pater vel Spiritus sanctus, sed solus Filius, quia ut superius dictum, est contra astutiam diaboli in cunctis per sapientiam agendum erat. Sapientia autem et prudentia est ipse Filius, « Per quem omnia facta sunt¹, » et prævisa. Ideo quia prudentia est, et prudentia rationabiliter egit, quia sapientia, egit sapienter; missus est Filius, quia cum esset sapientia, sapienter omnia pertractavit. Cum esset Deus, peccare non potuit, sed rationi congruum erat, ut sicut homo superatus et captus erat, sic et homo superando naturam humanam liberaret. Non ergo purus Deus missus est, sed Deus et homo. Homo qui pugnaret, et Deus qui hominem pugnantem sustentaret. Est ergo, fratres, et alia ratio. Magna enim discordia erat inter Deum et homines per veterem hominem; facta est ergo concordia per novum mediatorem Christum. Sed cum mediator esset, dignum erat ut cum utroque extremo affinitatem haberet. Itaque hominem cum Deo reconciliaturus erat, qui erat inter utramque Deus et homo. « Non tamen ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, » sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit². »

IV. Gaudeamus ergo, fratres, quia « Hæc est dies, quam » fecit Dominus, exultemus et lætemur in ea³. » Hæc est dies in qua revelata est Christi nativitas pastoribus per Angelos, Regibus per stellam. Pastoribus quidem dicit Angelus: « Annuntio vobis gaudium magnum quod erit omni populo, » quia natus est vobis Salvator. Et subito facta est cum » Angelo multitudo dicentium: Gloria in excelsis Deo⁴. » Hoc autem audientes venerunt usque Bethlehem, et invenerunt puerum, quem adoraverunt, quem glorificaverunt, quem Deum et hominem esse crediderunt, cujus stabulum etiam osculati sunt, cujus matrem venerati sunt, cui etiam applausi sunt. O sancti pastores, verique pastores, quid vidistis? Annuntiate nobis. In terris quis apparuit? Gaudete,

¹ Joan. 1, 3. — ² Tit. III, 5. — ³ Psal. cxvii, 24. — ⁴ Luc. II, 10-14.

sancti pastores, et annuntiate nobis, qui vidistis, quod non videre potuerunt multi reges et Prophetæ. Beati pauperes humiles, quoniam ipsi Deum non in stabulo, sed in cælo videbunt. Merito ergo, fratres, hoc Angelus pastoribus nuntiavit, atque (1) Solem justitiæ et lumen in tenebris exortum declaravit (per stellam), quia Rex Angelorum natus erat. Cum (etiam) claritate magna, per stellam etiam hodierna die, Salvator regibus apparuit, quia natus erat (2), « Rex constitutus super montem Sion¹, » stella quæ oriunda erat ex Jacob². Merito ergo pastoribus et regibus Christus apparuit, quia rex et sacerdos natus est, ex regali et sacerdotali genere: de regali semine, quia de semine David; de sacerdotali, quia beata Maria cognata erat Elisabeth uxoris Zachariæ et Joannis Baptistæ matris. Nam Anna Domina nostræ mater, et mater (3) Elisabeth, quæ vocata fuit Daria, sorores licet, non germanæ fuerunt. Sed nunc audiamus quid Angelus pastoribus ait: « Ecce annuntio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator³. » Vere gaudium magnum, quia captivi eramus, et ecce per quem liberamur: infirmi eramus, et ecce per quem solidamur: cæci eramus, et ecce per quem illuminamur: claudi et surdi eramus, et ecce Salvator per quem dirigimur. Gloria est hodie in excelsis apud Angelos, de restauratione imminuti Angelorum ordinis; ideo laudabant Deum de reparatione hominum ad restaurationem Angelorum.

V. Hominibus etiam hodie pax annuntiat, quia cum Deo et Angelis ante discordiam habebamus; sed hodie vera pax nobis de cælo descendit, et factus est « Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus⁴. » Peccando enim

¹ Psal. II, 6. — ² Num. XXIV, 17. — ³ Luc. II, 10. — ⁴ I Tim. II, 5.

(1) Hic vix explicari possunt cod. verba, qui habet *quia*, et deinde addidisse videtur male *per stellam*, et postea bis *etiam*. — (2) Cod. addit *et stella*. — (3) Cod. *soror*, quæ mutatio videtur necessaria; aliunde Elisabeth fuisset amita Virginis, non consobrina. Unde vero resciverit Elisabeth matrem vocatam fuisse *Dariam* penitus ignoro.

extranei facti eramus a Deo et consortio Angelorum; imo etiam Angeli nos despicientes, se a nobis adorari permittebant (1). Hinc est enim quod Loth et Abraham Angelos adorabant, nec ipsi Angeli adorari prohibebant ante Christi adventum; sed, nato Domino, pastores Angelos tanto clare resplendere videntes, eos adorare, ut puto, voluerunt, nec Angeli permiserunt. Numquid et Joannes in Apocalypsi Angelum adorare non voluit (2)? Cui dixit Angelus: « Vide ne feceris; conservus enim tuus sum et fratrum tuorum¹. » Prius enim naturam humanam despiciebant Angeli, ut inferiorem; sed postquam eam Deus assumpsit, eam in sociam susceperunt, quam etiam in Deo adoraverunt et adorant. Pax ergo hodie, fratres, per Angelum nuntiatur hominibus, sed non omnibus, tantum autem bonæ voluntatis². Utinam, fratres, de isto numero bonæ voluntatis simus! O utinam pax nobis annuntietur! O utinam illa pax quæ exsuperat omnem sensum custodiat corda nostra! Quibus, fratres, annuntiat hodie pax? Numquid luxuriantibus? numquid Deum maledicentibus? numquid hypocritis vel avaris? numquid superbis et iracundis? numquid crudelibus, viduas et prægnantes spoliatis (3)? numquid sacerdotibus Christi, corpus et sanguinem indigne sumentibus? Absit, fratres; sed quibus ergo nuntiatur pax, nisi iis qui boni sunt et qui mali fuerunt, sed nunc habent voluntatem benefaciendi? talibus qui habent voluntatem reconciliandi, et qui etiam convertunt se Creatori, nec faciunt contra voluntatem ejus; talibus pax ab Angelis nuntiatur. Sed quot sint tales? Omnino, fratres, numerum enarrare pertimesco. Sed dicet quis ex vobis: Quare dixit, « Bonæ voluntatis, » et non actionis? Cujus causa est, quia bona voluntas sufficit, ubi

¹ Apoc. XXII, 8, 9. — ² Luc. II, 14.

(1) Hæc omnia de adoratione Angelorum non satis accurate videntur dicta. — (2) Cod. *noluit*, quod hic non idem est ac *non voluit*. — (3) Cod. *male spoliantes*.

non fuerit operandi facultas? Itaque, fratres, bona voluntas valet aliquando sine bona operatione; operatio vero nunquam sine bona voluntate. Debit ergo dici, « Bonæ voluntatis, » quia commune est omnibus salvandis (1) per gratiam.

VI. Apparuit ergo hodie Christi benignitas, et pretiosa ex matre nativitas, quæ ostensa fuit in figura ipsi Aaron. Dominus enim sancto Moysi præcepit de singulis tribubus singulas virgas afferri, et portatæ sunt virgæ duodecim, inter quas etiam una fuerat, quæ erat Aaron sacerdotis; positæ tandem sunt a sancto Moysè in tabernaculo testimonii; sed virga Aaron invenitur post alteram diem produxisse flores et peperisse nuces. Hæc est figura, sed prophetia fuit, dum dixit Isaias: « Egredietur virga de radice Jesse¹. » Ecce conveniunt prophetia et figura. Jesse fuit pater David; radix Jesse est familia Judæorum; virga est Maria; flos filius ejus est, super quem Spiritus sanctus descendit in specie columbæ². Virga etiam ipsius Aaron Mariam bene significat, quæ sine semine protulit nuces et absque omni liquore procreandi. Nux etiam significat Domini corpus. Tria enim sunt in nuce, scilicet cortex, testa et nucleus. Cortex amarus est, et significat Christi carnem in passione; nam tunc amara fuit; testa ossa significat; nucleus Christi animam significat, fratres, quæ dulcis et candida est. Cum his et similibus Domini nativitas prænnuntiata fuisset, quando voluit, placuit promissa implere, et tunc missus est angelus Gabriel ad Mariam.

VII. Voluit tamen Deus et egregius Imperator habere præcursorem, et per eundem angelum Gabrielem annuntiarum; et contra jus naturæ, de sterili fœmina voluit eum nasci. In sexto enim mense a conceptione Joannis conceptus est Christus, quo concepto, « Abiit Maria in montana » et salutavit³ cognatam, et audita salutatione, Joannes

¹ Isai. xi, 1. — ² Matth. iii, 16. — ³ Luc. 1, 39, 40.

(1) Cod. *salutandis*.

mox Propheta efficitur, et prophetavit conceptus conceptum, et per gratiam pueri repleta est mater Spiritus sancti gratia, et ait: « Unde hoc mihi, quod Mater Domini mei » veniat ad me¹? Et mansit Maria apud cognatam mensibus » tribus; et postmodum reversa est in domum suam Nazareth²; » postmodum contigit Joseph ire « In Bethlehem » cum Maria uxore prægnante, et completi sunt dies ut » pareret, et divertit se in stabulum, et peperit Filium suum » sine dolore « primogenitum, et pannis eum involvit, et in » præsepio eum reclinavit³. » Hæc est ista porta, per quam homo non transivit, quia virgo ante partum, virgo in partu, et virgo post partum permansit. O Maria, magnam gratiam, magnum donum et singulare beneficium a Deo recepisti, ut mater esses et virgo, ancilla Dominum pareres (1), creatura Creatorem, filia parentem, filia Divinitatis, et mater humanitatis (2). Duas denique nativitates Domini, fratres, accepimus, unam divinam et alteram humanam, illam sine Matre, istam sine Patre. Hodie tamen celebramus temporalem tantum propter nos acceptam. Gaudere igitur debemus propter nostram reparationem: hodie suscepit infirmus sanitatem, hodie captivus libertatem, hodie exul recuperavit hæreditatem. Suscipiamus ergo hodie Regem venientem; præparemus corda nostra ante istum Imperatorem, ut nos recipere dignetur in cœlestem sanctam Jerusalem, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

¹ Luc. 1, 43. — ² Ibid. 56. — ³ Id. 11, 4-7.

(1) Cod. *parere*, et deest vox *Dominum*. — (2) Hæc male sonare videntur, et supponere Mariam esse matrem hominis, non Dei.

SERMO XV.

In octava Natalis Domini.

Hic sermo eductus ex Cod. Cass. XI, fol. 215, citatur etiam a Bandinio Bibl. Laur. S. 1, fol. 650. Ignoratur cujus sit, et propter defectum nominis in codice, anonymo tribuere illum sumus coacti, licet plures sint sententiae sancto Augustino non indignae. Ponatur in appendice post praecedentem.

SYNOPSIS.

I. Calendae Januariæ Christi nomine consecratæ. II. Simeonis justitia viris imitanda. III. Ita et Anna fœminis.

I. CALENDAS Januarias, fratres charissimi, Romanæ urbis consules ac magistratus festis annalibus renovant, ut vocabulis consulum, series renovaretur annorum. Deus autem, qui mundum, et tempora, simulque temporum nomina fieri jussit ac fecit, Filio suo, ante mundi originem genito, hodie promissum nomen imposuit, cum eum ante octo etiam dies per Virginem jussit corporaliter nasci. Audi hoc, et discite, mortalitas. Dies iste qui semper consules recipit, non huic mundo, sed nomini dicatus est Salvatoris, Luca evangelista dicente: « Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod prædictum erat ab Angelo priusquam in utero conciperetur¹. » Quid nunc, mundana, lætitia, fasces, secures atque infulas, cæteraque bonorum

¹ Luc. II, 21.

vanissima insignia, plausibili ambitu ostentas? quid laureas renovando frondescis? quid reciprocis osculis et pecuniis hunc tibi vendicas diem? Dies iste, dies purgationis est Christi. Hodie nomen suum terris, cum acciperet, dedit. Hodie legalibus sacramentis oblatus interfuit. Hodie pro eo sacrificium Pater accepit, ipso Evangelista dicente: « Cum complerentur (1) dies purgationis ejus, secundum legem Moysi, sustulerunt eum Jerosolymam, ut statuerent eum ante Dominum, sicut scriptum est in lege Domini, quia omnis masculus adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. Et ut offerrent pro eo sacrificium, secundum legem Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum¹. »

II. « Ecce autem fuit homo Jerosolymis, cui nomen erat Simeon; homo justus et pius, expectans redemptionem Israël. Responsum namque acceperat a (2) Spiritu sancto non visurum se mortem, quoadusque videret Christum Domini. Venit ergo in templum, Spiritu sancto plenus, et accepit Jesum in manus suas, et benedixit Dominum dicens: « Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum². » Simeon justus et pius, sacrosanctæ infantiae dignus antistes, Christum hac die manibus junctis accepit. Magnum Eucharistiæ sacramentum, quod hodie, Christiani, de altaribus Dei non sumitis, qui per fora mundi ludicra (3) celebratis. O error, fidei depravator! O Christiani, obliti nominis vestri! Natalem diem corporis Christi non fideliter colitis, si natalem nominis non colatis. Facite igitur, viri, quod Simeon justissimus fecit, ut ante corporis mortem veniatis ad Christum.

III. Vos quoque, fœminæ, facite quod Anna prophetissa monstravit. Nihil incongruum suadeo. Sexus sexum, et ætas

¹ Luc. II, 22-24. — ² Ibid. 25-30.

(1) Cod. male addit octo. — (2) Cod. male ab. — (3) Cod. minus bene lucra.

imitetur ætatem. Eodem Evangelista dicente : « Anna prophetissa, filia Phanuël, de tribu Aser. Hæc præcesserat in diebus multis; et vixit cum viro suo annis septem a virginitate sua. Vidua autem erat annorum octoginta quatuor. Quæ non recedebat de templo, jejuniis et orationibus serviens Deo nocte ac die. Hæc igitur, cum venisset in templum, confitebatur Domino, et laudabat in eo gloriam ejus coram omnibus expectantibus redemptionem suam. Et cum perfecissent omnia secundum legem Domini in templo, reversi sunt in Galilæam, in civitatem Nazareth. Puer autem crescebat et corroborabatur, et adimplebatur sapientia, et gratia Dei erat in illo¹. » Audite hoc, fœminæ cujuslibet ætatis, audite simul et discite; ut in Ecclesia Dei cum semper, tum magis hodie præcedatis. Annam gravissimam fœminam imitari vos decet (1); quæ orationibus et jejuniis ad Christum omnes duxit ætates. Et quia vobis familiares sunt infantes cum conjugibus et filiis, infantiam Christi et nomen suppliciter adorantes, benedicite et collaudate. Celebrate nobiscum divini gratiam sacramenti, quia hodie nobis in integrum completus est Christus. Solstitio namque corpus ejus emicuit; hodie corporis nomen illuxit; cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¹ Luc. II, 36-40.

(1) Vide August. de Bono viduitatis, lib. num. II et seqq.

SERMO XVI.

In Circumcisione Domini.

Hic sermo pulchris refertus sententiis, non sancto Augustino indignus videretur, nisi extraheretur ex Bibl. Edil., cod. x, fol. 6, de quo pluries jam disseruimus. Adde quod singulariter asserit Abel fuisse occisum in agro Damasceno, quod nullibi legitur apud beatum Doctorem. Sit ergo in appendice post sermonem præcedentem.

SYNOPSIS.

I. Christus circumcisis, quia debuit; oblati, quia voluit. II. Maria virgo purificatione non eguit. III. Baptizatus Christus, quia profuit, et passus, quia oportuit. IV. Nos cum Christo offeramus oblatione voluntaria, maxime per paupertatem. V. Duæ aves, figuræ sunt animæ et carnis, quæ Deo sunt consecrandæ. VI. Columba, mutans colorem, docet nos omnia omnibus fieri. VII. Exhortatio ad perseverantiam, Simeonis exemplo. VIII. Et ex luminaribus mysticis. IX. Christus figuratus in serpente æneo. X. Juventuti verba adhortatoria. XI. Carnem inter et spiritum dialogus. XII. Conclusio.

I. « Oblatus est » hodie Christus, fratres, « quia ipse » voluit¹. » Quoties enim oblati est (1), toties offerri voluit. Primo enim oblati est in templo, sed postmodum in ligno: primo tanquam puer oblati est a parentibus, pos-

¹ Isai. LIII, 7.

(1) Hæc verba *oblati est* desunt in cod., qui his sublati nullum præ se fert sensum.